

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

HE 100/2021 vp: Hallituksen esitys vakaussopimusten siirrosta yhteiseen kriisintarkkaisuun ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Valtiosopimuksen muuttamisen hyväksymistä syytä lykätä talouskriisiin yli

- FA ei näe perusteita vakaussopimusten siirtoa koskevan valtiosopimuksen muutossopimuksen hyväksymiselle pandemian yhä jatkuessa. Eduskunnan tulisi hyväksyä sopimus vasta, kun tiedetään, mitkä ovat pandemian synnyttämän talouskriisin vaikutukset eri maiden pankkeihin, ja kun on tehty riittävät korjaavat toimenpiteet pankkien kuntoon saattamiseksi.
- Muutossopimuksen voimaantulo tarkoittaisi pankkiunioniin kuuluvien pankkien keskinäisen yhteisvastuun aikaistamista ylimääräisten vakaussopimusten osalta. Pandemian vuoksi on olemassa riski, että aikaistamisen seurauksena suomalaiset pankit joutuisivat maksamaan lähivuosina ylimääräisiä vakaussopimuksia muiden maiden pankkien auttamiseksi. Niiden määrä voisi nousta enimmillään satoihin miljooniin euroihin vuodessa.
- Ylimääräisten vakaussopimusten maksaminen vaikuttaisi kielteisesti suomalaispankkien kannattavuuteen ja tappionsietokykyyn. Se heikentäisi niiden edellytyksiä rahoittaa asiakkaitaan ja kestää taloudellisia vastoinkäymisiä.

1 Vakausmaksusopimuksen muuttaminen aikaistaisi yhteistä taakanjakoa

Euroryhmän valtiovarainministerit tekivät laajennetussa kokouksessa 30.11.2020 poliittisen päätöksen, jolla aikaistettiin pankkiunionin yhteisen kriisintarkkaisuun varautumisjärjestelyn käyttöönottoa. Samalla päätettiin muuttaa valtiosopimusta, joka säätelee vakaussopimusten siirtoa jäsenmaista yhteiseen kriisintarkkaisuun ja rahastoon kuuluvien kansallisten rahasto-osuuksien yhdistämistä. Muutoksilla tuodaan pankkien maksamat ylimääräiset vakaussopimukset nopeutetussa tahdissa yhteisen taakanjaon piiriin. Sopimus allekirjoitettiin 27.1.2021 ja 8.2.2021. Allekirjoittajamaiden, ml. Suomen, tulee vielä hyväksyä sopimus valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti ennen kuin se tulee voimaan.

Suomalaisten pankkien kannalta vakaussopimuksia koskeva muutossopimus on tärkeä. Kuten hallituksen esityksestä käy ilmi, valtiosopimuksen muutokset merkitsisivät sitä, että suomalaisille pankeille voisi lähivuosina langeta maksettavaksi ylimääräisiä jälkikäteisiä vakaussopimuksia muissa maissa tapahtuvien pankkikriisien vuoksi.

Esityksen mukaan ylimääräisten vakaussopimusten määrä voisi enimmillään olla kolmen vuoden aikana yhteensä noin 2,1 miljardia euroa. Odotusarvolla tarkasteltuna niiden määrä olisi jonkin verran alempi: *”Käytännössä suomalaisten vakaussopimusten kustannustaakka vakaussopimusten muodossa siis mahdollisesti tuplaantuisi tai enimmillään kolminkertaistuisi kolmen vuoden aikana”* (s. 6).

Koska suomalaisilta pankeilta perittyjen vakaussmaksujen määrä oli viime vuonna 235 miljoonaa euroa, yhteisvastuun aikaistaminen voisi tuoda pankeille odotusarvomieleessä satojen miljoonien eurojen lisämaksut lähivuosina. Toisin kuin hallituksen esityksessä todetaan, näitä vaikutuksia ei voi sanoa ”melko pieniksi”. Ylimääräiset vakaussmaksut heikentäisivät pankkien kannattavuutta ja sitä kautta näkyisivät mm. yhteisöverotuottojen pienenemisenä. Asialla on siis heijastusvaikutuksia myös Suomen julkiseen talouteen. Pankkien oman tappionsietokyvyn heikentyminen voisi olla ongelmallista myös kotimaisen rahoitusvakauden ylläpitämisen kannalta.

2 Talouskriisi lisännyt merkittävästi eri maiden pankkien riskejä

Koronapandemian laukaisema talouskriisi on heikentänyt tuntuvasti monien pankkiunionimaiden taloustilannetta. Vaikka elpyminen on jo laaja-alaisesti käynnissä, vaikutukset pankeihin ovat vielä suurelta osin näkemättä mm. valtioiden käyttöön ottamien erilaisten tukitoimien vuoksi. Tästä ovat eri EU-viranomaiset toistuvasti varoittaneet. Odotettavissa on, että luottotappiot lisääntyvät merkittävästi erityisesti niissä maissa, joissa pandemia on ollut raju ja talouden sulkutilat pitkäkestoisia. Tämän vuoksi on olemassa riski siitä, että vakaussmaksuja koskevan valtiosopimuksen muutoksen tuoma yhteisvastuu realisoituu lähivuosina ja johtaa siihen, että suomalaispankit joutuvat maksamaan ylimääräisiä vakaussmaksuja muiden maiden pankkien auttamiseksi. Ylimääräisten vakaussmaksujen kerääminen voisi ajoittua vuosiin 2022–23 eli juuri siihen ajankohtaan, jota yhteisvastuun aikaistettu käyttöönotto koskee.

Riskiä ylimääräisten vakaussmaksujen keräämisestä kasvattaa myös se, että yhteisen kriisirahaston käyttökynnys voi jatkossa olla aiempaa matalampi. Rahaston rahoituskapasiteetin vahvistuminen varautumisjärjestelyn käyttöönoton ja vakaussmaksuja koskevan muutossopimuksen myötä voi vaikuttaa lainsäädännön tulkintaan siten, että rahastoon turvaudutaan aiempaa herkemmin. Tämä uhkakuva tuodaan esille myös hallituksen esityksessä (s. 6). Jos käyttökynnys madaltuu, se kasvattaa edellä mainittua suomalaisten pankkien kustannustaakan odotusarvoa.

3 Eduskunnan ei pidä nyt hyväksyä muutossopimusta

Edellä esitettyjen syiden vuoksi FA katsoo, että eduskunnan ei tule hyväksyä vakaussmaksuja koskevaa muutossopimusta nykytilanteessa. Se tulisi tehdä vasta, kun tiedetään, mitkä ovat kriisin vaikutukset eri maiden pankeille, ja kun on tehty riittävät korjaavat toimenpiteet pankkien kuntoon saattamiseksi. Vain tällä tavoin voidaan pankkiunionin loppuunsaattamisessa edetä kestäväällä ja reilulla tavalla.

Jos pankkien yhteisvastuuta pankkiunionissa lisätään, sen tulisi aina olla selkeästi määriteltyä sekä tarkkaan rajattua. Lähtökohtana tulisi olla, että pankin omistajat ja sijoittajat kantavat ensisijaisesti mahdolliset tappiot.

FINANSSIALA RY

Veli-Matti Mattila
johtaja, pääekonomisti